

רשק
שיעורי
תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק חוה"מ פסח יח ניסן תשע"א ♦ דף היומי בבלי: מנחות מד ירושלמי: שבת ע

המצה, כתרופת פלא

סיפור לחג

הספיק לצאת מן החדר, עוד הפטיר לעברי ואמר: "למרות הכל תתחזק! אל תיפול ברוחך והקב"ה יושיעך!".

לאחר שהרבי יצא מבית החולים התחלתי להרהר במעשיו העילאיים. גם הוא מצוי עתה בעמק הבכא, בגיא צלמות ממש, שבכל רגע הנאצים עלולים לתפוס אותו ולהמיתו בקנה יריה. מה שגם שהוא נקרא אצלם בתואר "ראבין" וסכנתו מרובה ממני, ואף-על-פי-כן הוא מסוגל לעבור מאחד לאחד ולחזק את רוחו. ולא עוד, אלא שכל דאגתו היא לבל ניכשל באכילת חמץ בפסח.

כעבור מספר שעות חמק הרבי ונכנס שוב ל"בית החולים". ואז, לאחר שבדק היטב כי אין כל מעקב אחריו, ניגש אלי ונתן לי בחשאי פיסת מצה, ועזב במהירות את החדר.

בידי הכחושות החזקתי את פיסת המצה, ועיני זולגות דמעות לרוב. ובאוזני עדיין מצלצלות המילים של הרבי בשעה שמסר לי את המצה: "הא לך מיכלא דאסוותא" (מאכל של רפואה).

ואמנם, אותה פיסת מצה היתה עבורי 'מיכלא דאסוותא' פשוטה כמשמעה. תרופת פלא למחלתי הקשה. לאחר שאכלתי את פיסת המצה הרגשתי שינוי לטובה בכל גופי. מיום ליום התחזקתי עד שייכולתי להלך על רגלי כאחד האדם. וכל זאת משום אותה תרופת פלא אותה קבלתי מהאדמו"ר מסאטמר. (במצור ובמצוק, נו)

הגיטו בקלויזנבורג היה מלא באנשים שהובאו לכאן בעיקר מרחבי הונגריה. ובגיטו, מי בכלל חלם על מצות? על ליל הסדר? ועל ארבע כוסות?

בימים הקשים ההם, היה הרעב בן לוויה לכל מי אשר אחת דתו להיות אסיר במחנה עבודה או במחנה השמדה, ואף גם "תושב" בגיטו. גם המאושפזים בחדרון הקטן שהיה כמין "בית חולים" קיבלו רק מנות זעומות של אוכל, ואפילו המים ניתנו במשורה. בשל כך, רבים מן המאושפזים נפחו את נשמתם מרעב ומחולי כאחד.

ועל כך מספר אחד מיני רבים: כאשר הייתי עדיין מאושפז, כשחיי תלויים לי מנגד, פיקוח נפשות של ממש, קרבו ובאו ימי הפסח. על מצות לא העזנו אפילו לחלום. ייחלנו אולי למעט פירורי לחם של חמץ כדי להחיות את נפשנו. חוליי גבר עלי, שכבתי ממש באפיסת כוחות, בעינים עצומות.

לפתע שמעתי קול בסמוך אלי: "ערב פסח היום! צריך להתחזק!" פקחתי את עיני והנה למולי רואה אני את הרה"ק רבי יואל מסאטמר זיע"א, כשהוא ניצב ליד מיטתי, והוא מורה לי להתחזק. ואף גם העביר לי כמה הוראות כיצד עלי להתנהג בפסח כדין של חולה. ואולם, בשארית כוחותי נזעקתי לעברו ואמרתי: "הלואי והיה לי לאכול ואפילו חתיכת חמץ!"

ואולם, הרבי לא יכל להתעכב יתר על המידה ליד מיטתי. חשש, שמא הקלגסים הרשעים יבואו בכל רגע ויראו את מעשיו. ואולם, בטרם

נושאי הדף בעלון

- טעות בהזכרת הפסוקים בתפילת מוסף.....מנחות מד
- מי שיש לו בנר שלישי של חנוכה רק שתי נרות.....מנחות מה
- מאימתי מתחייבים במצות מחצית השקל קודם פורים.....מנחות מז
- חציצה במקצת היד בנטילת ארבעת המינים.....מנחות מז
- דבר שהותר בהפסד מרובה אם הותר לכל ישראל.....מנחות מח
- טעו והקדימו בראש חודש טבת את קריאת הנשיאים קודם קריאת ראש חודש.....מנחות מט
- לתת לאדם אחד להיות סנדק לשני בניו.....מנחות נ
- כפתור ופרח.....עמוד 5

טעות בהזכרת הפסוקים בתפילת מוסף

במשנה מבואר שהפרים והאילים והכבשים אינם מעכבים זה את זה. וביארו בגמרא, שאין מדובר בפרים וכבשים של מוסף חג הסוכות, שכן אלו מעכבים זה את זה, משום שנאמר בהם (במדבר כ"ט יח) 'כמשפט' ו'כמשפטם' (שם כ"ט ו), אלא הכוונה לפרים וכבשים של מוספי ראשי חדשים ועצרת.

אבל הרמב"ם (תמידין ומוספין פ"ח ה"כ) כתב, התמידים אינם מעכבים את המוספים ולא המוספים מעכבים את התמידים, ולא המוספים מעכבים זה את זה ולא מנין העולות כולן מעכב, כיצד הרי שלא מצאו אלא ששה כבשים מקריבים ששה, אפילו לא מצאו אלא אחד מקריבים אותו, בין בראשי חדשים בין בימי המועדות והשבתות. וכתב במנחת חינוך (מצוה שכ אות א) שממה שסתם הרמב"ם ולא חילק בין המועדות, נראה שהוא סובר שגם בחג הסוכות אין מנין הכבשים מעכב, ואם אין לו מנין הכבשים הנצרך לאותו היום, מקריב את שבאו לידו. וזה צריך עיון, שהרי הוא נגד המבואר בסוגייתנו. והביא בשם ברכת הזבח בסוגייתנו שכתב, שהרמב"ם פוסק כספרי (הובא בתוספות ד"ה אלא) שחולק על סוגייתנו, וסובר שגם בחג הסוכות אין הכבשים מעכבים זה את זה. ונידון זה אם להלכה מוספי חג הסוכות מעכבים זה את זה אם לאו, נוגע להלכה למעשה גם בזמן הזה, לענין הטועה בתפילת מוסף והחליף פסוקי יום אחד של חג הסוכות עם פסוקי המוסף של יום אחר, וכמו שיבואר.

כתב בשו"ת שואל ומשיב (רביעאה ח"ב סי' קח), בדבר מעשה שהיה באחד שהתפלל במוסף יום השני של חול המועד סוכות, וחשב שהוא יום ראשון של חול המועד, ואמר 'ביום השני' ו'ביום השלישי' כמו שאומרים בחול"ל ביום ראשון של חול המועד, ואחר כך נודע לו שטעה. וחכם אחד רצה לומר שפסוק מלחזור ולהתפלל, כיון שמעיקר הדין גם אם לא אמר כלל את פסוקי המוסף אלא רק 'כמו שכתוב בתורתך' יוצא ידי חובתו (ראש השנה לה), ואם כן במה שאמר פסוקים אחרים לא קלקל. וכתב השואל ומשיב שזה אינו, אלא כיון שהפסיק בתפילתו והזכיר קרבנו של יום אחר הרי זה הפסק, וכן כל המזכיר מאורע של יום אחר בתפילה, כגון שאמר 'יעלה ויבוא' ביום חול, הרי זה הפסק וצריך לחזור ולהתפלל.

אך בחיי אדם (כלל כח ס"ז) דעתו כדעת החכם שהביא השואל ומשיב, וכתב שמי שטעה בתפילת מוסף והזכיר פסוקי הקרבנות של יום אחר, בין שהחליף מיום טוב אחד ליום טוב אחר, ובין בסוכות שאמר ביום ראשון של חול המועד מה שאינו שייך כלל לאותו יום, כגון שאמר 'ביום הרביעי', אם לא סיים הברכה, יחזור ויתחיל מפרשת הקרבנות. אבל אם סיים את הברכה אינו צריך לחזור, כיון שאפילו אם לא אמר כלל את הפסוקים של קרבנות, ואמר רק 'ונעשה לפניך קרבנות המוספין' יצא ידי חובתו. ומה שהזכיר של יום אחר, כיון שעשה כן בשוגג אין זה הפסק בתפילה. והביאו במשנה ברורה (סי' תפח ס"ק יג) ופסק כמותו.

ובפתחי תשובה (או"ח סי' תרסג) כתב שמעשה היה בש"ץ שטעה במנין הפרים בסוכות, ואמר ביום השלישי 'פרים עשרה', והורה, שכיון שפרים ואילים של חג הסוכות מעכבים זה את זה וכמבואר בסוגייתנו, גרע מזה ממי שלא הזכיר כלל את הפסוקים, כיון שזהו קרבן פסול ביום זה. ומסיק שעל כל פנים נראה שקודם שסיים את ברכת 'מקדש ישראל והזמנים' מחזירים אותו, ואם סיים כבר את הברכה צריך עיון אם יחזור.

מי שיש לו בנר שלישי של חנוכה רק שתי נרות

כתב בחיי אדם (כלל קנד סכ"ה), שמי שיש לו בנר שלישי של חנוכה רק שני נרות, אין לו להדליק את שניהם אלא ידליק אחד מהם בלבד, כיון שהמהדרים מן המהדרים מדליקים כמנין הימים שלושה נרות, ושאינם מהדרים מן המהדרים מדליקים נר אחד בלבד, ואם ידליק שני נרות נמצא שאינו עושה לא כדברי אלו ולא כדברי אלו. והביאו במשנה ברורה (סי' תרעא סק"ה), וכתב בשעה"צ (סק"ה) שמצא כן גם בשו"ת כתב סופר (סי' קלה).

אך בבית הלוי (עה"ת, חנוכה ד"ה בגמרא חד אמר טעמא) כתב שהדבר תלוי בטעמים שנאמרו בגמרא (שבת כא:): בדעת בית הלל שמוסיף והולך. שאם טעמם של בית הלל הוא כנגד ימים היוצאים, אם כן אין צריך להדליק אלא נר אחד שהוא עיקר החיוב, שאין שייך הידור במה שידליק בליל שלישי שני נרות, כיון שאינו כנגד מספר הימים. אבל לפי הטעם השני שטעמם של בית הלל הוא משום שמעלים בקודש ואין מורידים, אם כן צריך להדליק שני נרות ביום השלישי, שאע"פ שאי אפשר לו להיות מהמעלים, מכל מקום אין לו להיות מוריד, ואין לו להדליק היום פחות מאתמול כיון שיש לו שנים.

ובאבי עזרי (סוף הל' חנוכה) חידש יותר, ונקט שלכל הדעות צריך להדליק שתי נרות, ואין לומר שכיון שאין ההידור נשלם אלא בשלושה לכן אם אין לו שלושה לא יעשה את ההידור כלל, שיש מקצת הידור בהדלקת שתי נרות גם ביום השלישי, ואם אין יכול לעשות ההידור בכלולו, יהדר לכל הפחות במקצת. ואף לפי הטעם שכנגד הימים יש להדליק כמה שיש לו, כיון שיום שלישי יש בו גם כל מה שיש בשני.

בשו"ת משנה הלכות (ח"ז סי' פד) כתב שלכאורה נראה מסוגייתנו כדברי האבי עזרי, ששנינו שהפרים והאילים והכבשים של קרבנות המוסף אין מנינם מעכב, וביארו בגמרא שאם לא מצאו אלא ששה כבשים, מקריבים ששה, ולמדו כן ממה שנאמר ביחזקאל (מ"ו ו) שמקריבים ששת כבשים.

ואם לא מצאו אלא חמשה מביאים חמשה, ואפילו אם לא מצאו אלא אחד מקריבים אחד, ומה שנאמר ביחזקאל להקריב ששה הוא לומר שכל מה שיכולים להדר ולהביא יותר צריך להביא. ומבואר שגם אם אין יכולים להביא שבעה כבשים כדן קרבן מוסף, צריך להדר ולהביא ששה, ואם כן לכאורה הוא הדין בנרות חנוכה, שגם אם אין יכולים להדליק שלושה נרות, צריך להדר ולהדליק שנים.

אך כתב שנראה לחלק בפשיטות בין הנידונים, שבסוגייתנו החיוב הוא להקריב שבעה כבשים, וכל אחד מהם הוא חיוב בפני עצמו, אלא שהיינו סבורים לומר שכיון שאין לו שבעה ויוצא באחד אפשר שאין צריך להדר ולהביא ששה, ולמדנו מהפסוק שכולם חובה הם. אבל בנרות חנוכה שני נרות אחד הוא לבדו חובה, והמהדרין מן המהדרין הוא להדליק כמנין הימים, אם כן אין מתקיים ההידור אלא כשמדליק את כל הנרות כמנין היום, אבל כל שאין לו כמנין היום הרי אין ניכר ההידור כלל, ואין צריך להדליק אלא נר אחד.

מאימתי מתחייבים במצות מחצית השקל קודם פורים

בחתם סופר (שו"ת, או"ח סי' קמג) נשאל, שהנה בסוגייתנו הובא דעת רבן יוחנן בן זכאי שהכהנים ג"כ חייבים במצות מחצית השקל. וביאר רש"י (ד"ה שאינו) סברתו, שאף שנאמר בתורה (שמות ל"ג) 'זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל', והרי הכהנים לא נפקדו בתוך בני ישראל, כוונת התורה שכל ה'ראוי' להפקד חייב במצוה זו, דהיינו שרק מבן עשרים שנה ומעלה מתחייבים במצוה זו, אבל לאו דווקא מי שנפקד בפועל, ולכך גם הכהנים משהגיעו לעשרים שנה נתחייבו במצוה זו. אך לעיל (כא: ד"ה כל כהן שאינו) ביאר רש"י מטעם אחר, שכל העובר היינו כל מי שעבר בים סוף, שכל אלו שעברו את הים חייבים במחצית השקל, ולכך גם הכהנים חייבים שגם הם עברו את הים. ולכאורה נראה שהם שני פירושים סותרים [והעיר בזה בגליון הש"ס (לעיל כא:)].

וכתב החת"ס ליישב, שגם רש"י לעיל מודה לדברי רש"י בסוגייתנו, אלא ששם ביאר רק את התיבות 'כל העובר', שכוונת התורה שכל מי שעבר בים סוף נתחייב במחצית השקל, ועדיין קשה מדוע כתבה התורה 'על הפקודים', שנראה שרק מי שנמנה עם כלל ישראל נתחייב, וזה ביאר רש"י שמשעה שראוי להימנות על הפקודים חייב במחצית השקל דהיינו מבן עשרים.

אולם בתוספות (לעיל כא: ד"ה כל) כתבו, שמה שאמרה התורה 'על הפקודים' היינו לענין תרומת אדנים שתרומה זו לא נתנו רק ישראלים, אבל הכהנים והלויים שלא נמנו עם הפקודים לא נתנו תרומה זו, אבל תרומת הקרבנות דהיינו מחצית השקל נתחייבו כל ישראל אף הכהנים, ועל תרומה זו אמרה תורה כל מי שעבר בים סוף. והתוספות ודאי חולקים על רש"י בסוגייתנו.

והנה הרמ"א (או"ח סי' תרצד ס"א) כתב, שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן זכר למחצית השקל שהיו נותנים באדר, ואין חייב ליתנו רק מי שהוא בן עשרים ולמעלה. אך המגן אברהם (סק"ג) כתב שדבר זה תלוי במחלוקת הפוסקים, שדעת הר"ע מברטנורא (שקלים פ"א מ"ג ד"ה וקטנים) שאכן עד עשרים שנה אין חיוב ליתן מחצית השקל, אך בתוספות יו"ט (שם פ"א מ"ד ד"ה כל כהן שאינו) כתב, שדעת הפוסקים שבן י"ג גם חייב במצות מחצית השקל.

וכתב החתם סופר, שמחלוקת הפוסקים זו תלויה במחלוקת רש"י ותוספות בסוגייתנו, שלדעת רש"י אין חיוב ליתן קודם עשרים כיון שעדיין אינו ראוי לבוא לעבור על הפקודים, אך לדעת התוספות שרק בתרומת אדנים נאמר 'על הפקודים', אבל בתרומת הקרבנות גם מי שאינו נמנה נתחייב, הוא הדין שגם מבן י"ג מתחייבים במחצית השקל.

ובאליה רבא (סי' תרפו סק"ד, הו"ד במשנ"ב סי' תרצד סק"ה) כתב, שמכל מקום כל זה לעיקר הדין, אך המנהג הוא ליתן אפילו בעד בניו הקטנים ואשה מעוברת בעד ולדה, שנאמר 'כל העובר'.

חציצה במקצת היד בנטילת ארבעת המינים

כתב הטור (או"ח סי' תרנא) מן הדין לולב אין צריך אגד, דהיינו שאין צריך לאגוד ארבעת המינים יחד, אבל מכל מקום מצוה מן המובחר לאגדו משום נוי. וכיון שאין חובה לאגדו, אפילו אגדו במין אחר עשה כהוגן ואין בזה משום חציצה, אף על גב שהקשר שהוא עשוי ממין אחר מפסיק בין ידיו ללולב, שכיון שהוא עשוי לנאותו אינו חוצץ.

וכתב בבית יוסף (ד"ה מצאתי כתוב) בשם האגודה (פסחים סי' נה) שכל דבר חוצץ בין הלולב ובין היד, ולכך נהגו להסיר התפילין או הציציות מן היד, וכן הנשים נהגו להסיר את טבעותיהן בשעה שנוטלות את הלולב, אבל מן הדין אין צריכים להסירן, שדווקא אם כורך את כל היד בסודר וכדומה לא יצא ידי חובה, אבל כיסוי מקצת היד אינו נחשב לחציצה. והו"ד ברמ"א (שם ס"ז).

ובב"ח (ס"ו ד"ה כתב בתשובת) השיג על דברי האגודה, וכתב שלא משמע כך, שהרי באגד מבואר שאינו חוצץ כיון שהוא עשוי לנאותו, ומוכח שאם האגד לא היה עשוי לנאותו היה חוצץ ואף שהאגד אינו מכסה את כל הלולב, הרי שאין צריך שכל הלולב יהיה מכוסה בכדי שתהיה חציצה, וכמו כן חוטי התפילין והציציות יש בהם משום חציצה אף שאינם מכסים את כל היד, שאין צריך שיהיה כולו בחציצה.

ובלהורות נתן (שו"ת, ח"א סי' עו) כתב, שדברי הב"ח תמוהים למעיין, שמדוע יחוצץ בחציצה במקצת, שהרי נראה בודאי שאף אם לקח את הלולב באצבע אחת גם כן יצא ידי חובה, שלא נאמר בתורה לקיחה בכל ידו, ואם כן, כשאוחז את הלולב בחמש אצבעותיו, ובארבעה מהן יש חציצה מדוע לא יצא, כיון שעל כל פנים יש אחיזה באצבע אחת בלא חציצה. ומה שהביא הב"ח ראייה מהמבואר לענין אגד שאינו חוצץ רק משום שהוא עשוי לנאותו, יש לומר שלא הצריכו את הטעם של לנאותו, אלא במי שאוחז רק באגד ואינו אוחז בלולב כלל, וכמנהגינו היום שמכניסים את הלולב לתוך קליע של עלי לולב ואינו נוגע בלולב כלל, לכן הצריכו לטעם שהוא עשוי לנאותו, אבל כשאוחז עכ"פ במקצת במקום שאין חציצה ודאי שיצא ידי חובה, שהרי לא כתוב בתורה שצריך לקיחה בכל היד, ודי אם נוגע בלולב באצבע אחת כיון שיכול לקחת את הלולב גם באחיזת אצבע מכאן ואצבע מכאן, ודברי הב"ח צ"ע.

אך כתב, שאולי יש לומר שמי שנוטל את הלולב רק בשתי אצבעותיו יצא, כיון שאז מקיים 'ולקחתם' בשתי אצבעותיו ולקיחה זו היא לקיחה תמה, שהרי הלקיחה היא בשתי אצבעותיו ודרך לקיחה זו היא בשלימות. אבל, כשאוחז בכל ידו ואצבעותיו ויש שם חציצה כל שהיא, הרי זה גרע מפני שאז מתקיים ה'ולקחתם' בכל היד, וכיון שיש שם חציצה כל שהיא, נמצא שאין כאן לקיחה תמה. והביא שמעין זה כתבו התוספות בסוגייתנו (ד"ה עד) שזריקה שלא לשמה היא יותר גרועה מנשפך הדם ולא נזרק הדם כלל.

דבר שהותר בהפסד מרובה אם הותר לכל ישראל

בפסיקת ההלכה ישנם כמה דברים שנפסקה ההלכה בהם שרק כשיש הפסד מרובה יש להתירם, ויש לדון בכל מקום שבו התירו מחמת הפסד מרובה אם לכל ישראל נהיה הדבר מותר, או שרק לאותו אחד שיש לו הפסד מרובה מכך יש להתיר, אבל לשאר ישראל הדבר אסור, וכגון מה שנפסק בשו"ע לענין יין נסך (יו"ד סי' קכג ס"א), שסתם יינם של עובדי כוכבים אסור בהנאה. וכתב הרמ"א, שבזמן הזה שאינו שכיח שהאומות מנסכים לעבודת כוכבים, י"א שמגע עכו"ם ביין שלנו אינו אסור בהנאה רק בשתייה, והכריע הרמ"א שבמקום הפסד יש לסמוך על דעה זו, אבל שלא במקום הפסד יש להחמיר. וא"כ יש לדון במקום שיש הפסד ביין כזה, אם היין מותר בהנאה רק לאותו אדם שיש לו הפסד אם יאסר היין, או שהיין הזה הותר בהנאה לכל ישראל.

והנה **בחתם סופר** (שו"ת, או"ח סי' סה) כתב אודות יין שלא הותר אלא בהפסד מרובה [לא הובא שם נידון השאלה, אבל לפי התשובה נראה שייך זה הותר אף בשתייה בהפסד מרובה], שכל כיוצא בזה לא התירו אלא לבעל היין ובני ביתו משום הפסדו, אבל אחרים למה יקנו ממנו לכתחילה, שהרי לקונים אין זה הפסד לקנות דווקא ממנו, שהם יכולים לקנות במקום אחר ולהם לא הותר היין. וכתב שקרוב לוודאי שכמו כן אסור למוכר למכור את היין בתורת סתם יין, אלא עליו להודיע לקונים שייך זה הותר רק בהפסד מרובה, ואם לא הודיעם וקנו ממנו, אפשר שהוא מום במקח ובטל.

ובפתחי תשובה (יו"ד סי' לא סק"ב) הביא דברי **החת"ס** וכתב, אולם מתשובת **הגרעק"א** (מהדו"ק סי' מג) מבואר שגם בטבח המוכר לאחרים מתירים בהפסד מרובה. ודוחק לומר שהתיר רק בלא נמצא בשר אחר שא"כ פשוט שיש להקל משום צורך הציבור, אלא ע"כ שהתיר הגרעק"א אף למכור לאחרים בכל אופן. וסיים בפ"ת, אמנם זה ודאי שצריך להודיע לקונים כדברי **החת"ס הנ"ל**, ונכון באופן זה להזיל מעט לעניים.

וכן **בדברי מלכיאל** (שו"ת, ח"ג סי' צ) כתב לענין טריפה שנפסקה בה ההלכה שיש להתיר בהפסד מרובה, שנראה שכאשר יש הפסד מרובה לבעל הבהמה, מותרת הבהמה גם לאחרים, שכיון שהותר הדבר הותר לכל, שלא מצינו דבר שאסור לזה ומותר לזה, ודבר זה יביא לידי חוכא וטלולא אם נאמר שלזה הדבר הותר ולאחרים הדבר אסור. וכעין זה כתב בשו"ת **מתת ידו** (מהדו"ת יו"ד סי' כג), שלא זכה להבין דברי **החת"ס**, שיש טריפות שהותרו בהפסד מרובה, ופעמים התירו טריפות אלו למי ששוחט את בהמתו למכור מפני שכל פרנסתו תלויה בזה, ואם נאמר שאסור לקנות ממנו מה הועילו חכמים בתקנתם, הרי שוב יהיה לו הפסד ולא יוכל למכור.

ובערך שי (יו"ד סי' לא ס"א) כתב, שצ"ע על **החת"ס**, שהרי לאבל לא הותר לעשות מלאכה כי אם לצורך דבר האבד [דבר שאם לא יעשו עתה יפסידו], שבמקום הפסד לא אסרו לו לעשות מלאכה, ומבואר בגמרא (מועד קטן יא:): שכמו כן אם יש הפסד לאדם אחר מותר לאבל לעשות מלאכה עבורו, שכמו שאדם צריך לדאוג על הפסדו שלו, כמו כן צריך לדאוג על ההפסדים של האחרים. ולפי"ז הוא הדין לענין דבר שהותר בהפסד מרובה, שכמו שבעל היין צריך לדאוג על ההפסד שלו, כמו כן כל ישראל צריכים לדאוג על ההפסד שלו ולקנות ממנו ולאכול וליהנות מזה כאילו היה זה שלהם.

טעו והקדימו בראש חודש טבת את קריאת הנשיאים קודם קריאת ראש חודש

נפסק להלכה (או"ח סי' תרפד ס"ג) שבראש חודש טבת יש להקדים את הקריאה של ראש חודש לפני הקריאה של חנוכה, וביארו התוספות (שבת כג. ד"ה הדר) שזה כפי הכלל שתדיר ואינו תדיר, תדיר קודם. ולכן קריאת ראש חודש שהיא כל שלשים יום היא תדירה יותר מקריאה של חנוכה, ולכן יש להקדים את הקריאה של ראש חודש.

ובדיעבד אם טעו והתחילו לקרוא בתורה את הקריאה של חנוכה, פסק **הרמ"א** (שם) בשם **האבודרהם** (ברכת הלחם ד"ה כתב) שכתב בשם ה"ר גרשון, שצריך להפסיק את הקריאה ולקרוא את הקריאה של ראש חודש, ולאחריה יקראו שוב את הקריאה של חנוכה. משום שכל מקום שאמרו שיש להקדים את התדיר, הרי זה מעכב גם בדיעבד, ואם הקדים את השאינו תדיר לא יצא ידי חובה וצריך לעשות שוב את המצוה כסידרה.

ובט"ז (סק"ד) האריך לחלוק על דברי האבודרהם, וכתב שכל מקום שאמרו להקדים את התדיר אין הדבר מעכב בדיעבד, וגם אם הקדים את השאינו תדיר יצא, והביא ראיה לדבריו מהמבואר בזבחים (צא). שתפילת מנחה קודמת לתפילת מוספין משום שתפילת מנחה היא תדירה יותר ויש להקדימה. ואעפ"כ נפסק להלכה (ב"י או"ח סי' רפו ד"ה ו"א) שאם עבר והקדים תפילת מוסף למנחה יצא ידי חובה. ומבואר שדבר שהוקדם מפני שתדיר קודם אינו מעכב בדיעבד. ועל כן הכריע הט"ז שאם בטעות התחילו לקרוא בשל חנוכה, יקרא הכהן את קריאת החנוכה ואח"כ יקראו שאר הקרואים את הקריאה של ראש חודש, והו"ד במשנ"ב (ס"ק ז).

ובדעת תורה (שם ד"ה הג"ה) כתב, שהנה לגוף הדין שכתב הט"ז שהקדמת התדיר אינו מעכב בדיעבד, יש להביא ראיה מהתוספות בסוגייתנו (ד"ה תלמוד) שנתקשו בדברי הגמרא שהביאה פסוק ללמוד שהקרבת התמיד קודמת להקרבת המוספין, והקשו התוספות מדוע צריכין לכך פסוק, הרי ניתן ללמוד זאת מהכלל שתדיר קודם לשאינו תדיר, וקרבת תמיד הוא יותר תדיר מקרבן מוסף, וכתבו התוספות, שאם נאמר שהפסוק בא ללמד שהדבר מעכב גם בדיעבד שאם הקריבו את המוספין לפני התדיר לא יצאו ידי חובה, לא קשה, שאז יש לומר שמהכלל שתדיר קודם לא נדע שזה מעכב, ולכך צריך פסוק, אבל כיון שאין הדין כן, אלא הקדמת השאינו תדיר אינו מעכב בדיעבד כמבואר בסוגייתנו, תירצו התוספות תירוץ אחר. ומבואר בדברי התוספות שמה שהוקדם מפני שהוא תדיר אינו מעכב בדיעבד. שאם לא כן, גם אם נלמד מהפסוק שזה מעכב, מכל מקום קשה הקושיא שהרי גם מהכלל ניתן ללמוד ואי"צ הפסוק, וכשיטת הט"ז.

אולם ציין, שדעת **השאגת אריה** (סי' כ) שבשבת ראש חודש שאומרים בברכת המזון רצה ויעלה יבוא, ואומרים רצה קודם מפני שהוא תדיר, מי שהתחיל לומר יעלה ויבוא קודם רצה ועדיין לא סיים, יפסיק באמצע אמירתו ויתחיל לומר רצה ואח"כ יחזור ויאמר יעלה ויבוא, ולא משום שהקדמת התדיר מעכבת בדיעבד, אלא שסובר שהתחלה אינו כלום ועדיין יש לו להפסיק ולומר כסדרו. והביא **מהנדע ביהודה** (שו"ת, מהדו"ת או"ח סי' יא) שאף אם רק התחיל בשאינו תדיר יגמור קודם את השאינו תדיר.

מנחות נ

לתת לאדם אחד להיות סנדק לשני בניו

בסוגייתנו מבואר שהקטרת הקטורת מעשירה את הכהן שמקטירה, ולכן מצוה זו היתה חביבה על הכהנים. וברש"י (ד"ה דלא) ציין לדברי הגמרא ביומא (כו.) שמעולם לא שנה אדם בקטורת, דהיינו שלא נתנו לכהן אחד להקטיר פעמיים, שמפני שהקטורת מעשירה את העוסקים בה רצו כל הכהנים לזכות במצוה זו, ולכך תיקנו שמי שהקטיר פעם אחת לא יקטיר שוב.

במהרי"ל (הל' מילה) הביא בשם רבינו פרץ, שנהגו שלא לכבד בסנדקאות אדם אחד לשני בניו. וכתב הטעם לכך, שברית מילה הוא כהקטרת הקטורת, ורגליו של הסנדק נדמו למזבח וכאילו מקטיר קטורת לשמים, וכמו שהקטורת מעשירה את העוסקים בה גם ברית המילה מעשירה את העוסקים בה, ובכללם הסנדק, ולכן מי שנתן לאדם להיות סנדק לאחד מבניו שוב לא יתן לו סנדקאות בבן נוסף, וכמו שתיקנו בקטורת שמי שהקטיר פעם אחת, לא יקטיר שנית.

ובנודע ביהודה (שו"ת, מהדו"ק יו"ד סי' פו) כתב, אני תמה כי אף שדימה הירכיים של הסנדק למזבח, עדיין מנין לו לדמותו למזבח מקטיר קטורת שהוא מזבח הפנימי, ויותר מזה היה לו לדמות למזבח החיצון, ודם הברית לדם הקרבנות שמקומם על מזבח החיצון, והרי בכל הקרבנות לא היה מצריכים כהנים חדשים. וביאר שנראה שיצא לו זה, מהמובא במדרש (ילקוט שמעוני בראשית רמז פא), שבשעה שמל אברהם את ילידי ביתו העמידו גבעות מהערלות וזרחת עליהם חמה והתליעו, ועלה ריחם לפני הקב"ה כקטורת הסמים וכעולה כליל לאישים, ומבואר במדרש, שהחשיב הקב"ה את ברית המילה לקטורת, ומכאן למד רבינו פרץ שכמו שהקטורת מעשירה גם ברית מילה מעשירה.

אולם כתב שלכאורה יש להקשות על דבריו, שהנה במסכת יומא (כו.) מקשה הגמרא, שגם בעולה נראה מן הכתוב שהיא מעשרת, שנאמר (דברים לג י-יא) 'ישמו קטורה באפיך וכליל על מזבחיך ברך ה' חילו', ו'כליל' הכוונה לעולה, ונאמר ע"ז 'ברך ה' חילו', וא"כ כמו שבקטורת תיקנו שלא ישנה אדם בה, גם בעולה היה להם לתקן שלא יקריב כהן שתי עולות, ומתרצת הגמרא שעולה היא שכיחה משא"כ קטורת, ופירש רש"י (ד"ה הא) שמסתבר שרק על דבר שאינו שכיח אמרה התורה שהוא מעשיר, שאל"כ נמצאו הכל עשירים, ולכך יש לומר שמה שנאמר 'ברך ה' חילו' הוא רק על תחילת הפסוק, על הקטרת הקטורת שלא היה בכל העולם רק במקדש פעמיים בכל יום, ולא על הקרבת העולה. ולפי"ז הקשה הנודע ביהודה, שאם כן מצות ברית מילה יש בכל גבול ישראל בכל יום הרבה מאד, וא"כ אינה מעשרת, שעל דבר שכיח אין אומרים שהוא מעשיר.

וכתב, שאולי יש לומר בהיחשב נגד זה שקטורת לא שייכת אלא רק בכהנים והמה מתי מספר נגד כלל ישראל, ומצות מילה אף שיש הרבה בכל יום אבל הזוכים הראויים לזכות במצוה הם גם הרבה מאוד שכל ישראל ראויים לזה, וריבוי כל ישראל כנגד הכהנים יתכן שהוא כמו ריבוי מצות מילה נגד הקטורת, ולכך מצות מילה נחשבת כמצוה שאינה שכיחה ויש לומר שהיא מעשירה. ועפ"ז כתב שאולי יש לבאר בזה מה שרק על הסנדק כתב הרבינו פרץ שלא יתן לאחד פעמיים, אבל מוהל לא מצינו להקפיד, שהיות שלא כל אחד יכול להיות מוהל שצריך אומן ובקי, אין הרבה הראויים לכך, ומצות מילה היא שכיחה לגביהם יותר מקטורת לגבי כהנים ולכן אינה מעשרת.

אין מחנכין את המנורה אלא בנרות של בין הערבים

כתיב (במדבר ח ב) 'דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את הנרות, הנה ביומא (כד) אמרו הדלקה לאו עבודה וכשרה בזר, והקשו בתוספות ישנים (ע"ב ד"ה הדלקה) שהרי אהרן כתיב. ונראה משום דתנן אין מחנכין את המנורה אלא בנרות של בין הערבים, ורש"י בשם מדרש, שאהרן היה עצב שנתחנך המשכן ע"י הנשיאים כו' אמר שלך גדולה כו', וזה לחנך המנורה בפעם הראשון צוה אהרן להעלות ולהדליק, אבל לדורות כתיב 'יערך אותו אהרן', רק הסדור וההטבה לא הדלקה, וכן ויעש אהרן כאשר צוה ה', שבפעם ראשון שנצטוו עשה כן שהדליק, אבל אם היה לדורות הלא לא נודע שעשה כאשר צוה עד יום מותו וקיים כל ימיו ההדלקה.

(משך חכמה, בהעלתך)

והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום מה להלן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה אף כאן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה

והקשה בחתם סופר על התורה, כיון שלא היה בו מום ביום א', מהיכי תיתי שיהיה בו מום ביום ב'. אולי יש לומר, כיון דמבקר ביום א' מכל מום היה אז מתחילת הקדושה, ועל כן לא מצא אז שום מום על עצמו, אבל אחר כך כיון שכבר ביקר את עצמו ממזמין ביום א' נתעלה בקדושה, ומה שלא היה מום ביום א' הרי הוא כבר מום ביום ב', כי לכל אדם דנין אות לפי מדרגתו, ועל כן אע"פ שלא היה נחשב למום ביום א', אבל אחר הביקור נתעלה בקדושה ונחשב כבר ביום ב' למום לפי מדרגתו שנתעלה, וכיון שכן עד ביום ד', כיון דעבר שלשה ימים בקדושה ונתחזק בקדושה שוב לא ימצא אצלו שום מום.

(אור שרגא, בא)

אין פוחתין מששה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים

אמרו חז"ל העולה מכפרת על הרהור הלב, ובביאור הלכה (סימן א) הביא בשם החינוך בהקדמתו שש מצות חיובן תמידי לא יפסקו מעל האדם אפילו רגע אחד כל ימיו, וכל רגע שיחשוב בהן קיים מצות עשה ואין קץ למתן שכון, ואלו הן, א' להאמין במציאות ה', ב' שלא להאמין בשום אלקים זולתו יתברך, ג' ליחזק יתברך כמ"ש שמע ישראל וכו', ד' אהבת ה', ה' להיות יראת ה' על פניו, ו' שלא נתור אחר מחשבת הלב וראיית עיניים וכו'. ולזה לימדו לנו חז"ל שאין פוחתין מששה טלאים בעזרה, שיהיה בקביעות ותמידות ששה כבשים, למען עולת תמיד לכבוש ולשעבד בזה מחשבות לבנו והרהורים טובים לה', ועי"ז נצטל מכל הרהור רע, וגם שני כבשים מלשון כבושים דברים שהם כבושים ונסתרים, ולדברינו כבשים של תמיד הוא הרמז על הרהורי לב הכבושים וטמונים בפנימיות האדם, והם במספר ששה והם עולת תמיד, נוהגין בכל זמן ובכל הדורות ובאים על הרהור הלב.

(אלופי יהודה, פנחס)

(אלופי יהודה, פנחס)

לכל אחד מגיע

עוז והדר במבצע!

לכל אחד מגיע חומש כיס מפואר
דמוי עור של עוז והדר עם התפילות לשבת

רק 79 ₪ לסט

המבצע עד לר"ח אייר

אפיקומן

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה